

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

КОНЦЕПЦИЈА

**ЗА ДРЖАВНА МАТУРА, УЧИЛИШНА МАТУРА И ЗАВРШЕН
ИСПИТ ВО ЈАВНОТО СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ**

Скопје, 2015

СОДРЖИНА

ВОВЕД

1. Појдовни основи	3
2. Модели на испити	6
2.1 Државна матура во гимназиското образование	7
2.2 Училишна матура во гимназиското образование	8
2.3 Државна матура во четиригодишното средно стручно образование....	9
2.4 Завршен испит во четиригодишното средно стручно образование.....	10
2.5 Државна матура во средното уметничко образование.....	11
2.6 Училишна матура во средното уметничко образование.....	13
3. Начин на оценување.....	14
4. Критериуми за изборни предмети и проектна задача.....	15

Вовед

Воведувањето на државната матура е еден од позначајните проекти од областа на образованието во Република Македонија. Подготовките за негова имплементација беа многубројни, комплексни и се одвиваа во подолг временски период. За успешна реализација на овој проект се вложени многу човечки, материјални, временски и други ресурси.

Сите досегашни активности во врска со матурата ги планираа и реализираа вработените од Државниот испитен центар (до 2009 година Сектор за вреднување на постигањата на учениците при Бирото за развој на образованието) во соработка со: Министерството за образование и наука, Државниот просветен инспекторат, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука, Центарот за образование на возрасни, училиштата и надворешните соработници.

За успешно воведување на државната матура направен е широк спектар на активности. Изготвени се голем број на документи и тоа: Концепција за матура и завршен испит, испитни програми за сите наставни предмети кои се вклучени во државната матура (над 180, дел од нив подоцна се ревидирани), правилници, процедури, упатства, брошури. Обезбеден е потребниот хардвер и изработен соодветен софтвер. Спроведени се многу обуки, како за вработените од ДИЦ, така и за надворешните соработници.

Во периодот од 2001-2007 година се реализирани 7 пилот тестирања за државна матура (6 на примерок, 1 на цела популација од 17 500 ученици, секој ученик по два предмети). Целта на овие пилотирања беше да се добијат сознанија за квалитетот на мерните инструменти - тестовите, да се проверат процедурите за спроведување на државна матура и да се тестира информатичко-технолошкиот систем за поддршка на целокупниот процес на спроведување на испитите. Сите овие пилотирања придонесоа за успешна реализација на државната матура и сведување на можните ризици на минимум.

Спроведувањето на државната матура во четиригодишното средно образование има за цел:

- подигање на општото ниво на знаења, умеења и способности кај учениците;
- следење и контрола на реализацијата на наставните програми;
- заокружување на образованието со испит и стекнување диплома за завршено средно образование;
- поквалитетна и поправедна селекција при влезот во високото образование;
- информирање на учениците, родителите и образовните институции за постигањата на учениците добиени по пат на валидни и веродостојни мерења.

Прв официјален документ со кој е дефиниран моделот на испити на крајот од средното четиригодишно образование е **Концепцијата за матура и за завршен испит во јавното средно образование во Република Македонија** донесена во 2005 година, која потоа во два наврати беше изменета и дополнета, согласно потребните предуслови за нејзина поуспешна реализација.

Со овој значаен документ во четиригодишното средно образование, се предвидени следните модели на испити: **државна матура, училишна матура и завршен испит.** Заедничко за сите видови на испити од овој модел е што секој од нив се состои од три дела и тоа: **задолжителен дел, избран дел и проектна задача.**

Државната матура во Република Македонија за гимназиското и средното стручно образование започна да се реализира во 2008 год. со нејзината прва фаза: **2 екстерни, 2 интерни предмети и проектна задача.** Во 2009 година беа направени огромни напори за вклучување на учениците од уметничкото образование во државната матура, со што државната матура стана достапна и за учениците од овој вид на средно образование.

До 2013 година матурата остана со два екстерни предмети поради обемните обврски и активности во врска со формирањето на ДИЦ како независна институција, недостиг на материјални средства, како и недоволната екипираност со кадар. Од учебната 2013/2014 година во рамките на државна матура бројот на екстерни предмети се зголеми од два на три.

1. ПОЈДОВНИ ОСНОВИ

При креирање на новите модели на испити за државна матура пред сè се земени предвид:

- општите цели на образованието;
- наставните планови и програми за гимназиското, четиригодишното средно стручно и средното уметничко образование;
- еднаков број на екстерни и интерни испити за сите ученици;
- искуството од спроведувањето на државната матура во нашата држава;
- резултатите што нашите ученици ги покажуваат на меѓународните тестирања;
- структурата на матурскиот испит во некои европски земји.

Коцептот за државна матура предвиден во овој документ, вклучува три екстерни предмети за сите ученици. За учениците од сите три вида на средно образование (гимназиско, четиригодишно стручно и уметничко образование) задолжителен предмет е мајчин јазик.

Зошто мајчин јазик?

1. Мајчиниот јазик мора секој добро да го познава, токму поради придавката „мајчин“.

2. Застапеност во наставните планови. Според бројот на часови со кој е застапен предметот мајчин јазик до V одделение е на прво место. Во VI, VII, VIII и IX одд. е застапен со ист фонд на часови како и математика. Во гимназиското образование се изучува со 4 часа неделен фонд од I - IV година, а во средното стручно и средно уметничко образование е застапен со 3 часа неделен фонд.

3. Висока прогностичка вредност. Познато е дека мајчиниот јазик има многу висока прогностичка вредност¹. Притоа, услов е оценките да се добиени не само врз основа на затворени прашања, туку и прашања од отворен тип, како на пример есејските прашања, односно да има доволна застапеност на прашања од повисоките когнитивни нивоа според Блум (примена, анализа, вреднување, синтеза), како и прагот на положеност да не е низок.

4. Земени се предвид европските и светските искуства, каде мајчиниот јазик без исклучок е дел од матурските испити, независно дали тие се реализираат на интерно или на екстерно ниво, или, комбинирани.

5. Резултатите од учеството во меѓународните студии (ПИСА, ПИРЛС) за оспособеноста на нашите ученици за читање со разбирање, покажуваат дека и понатаму треба напорно да работиме за да ги подобриме.

¹ Врз основа на оценките добиени на одреден степен на образование (во случајот средно образование), може да се прогнозира успехот на ученикот во наредниот степен на образование.

Математика или странски јазик се нудат како прв изборен предмет за учениците од гимназиското образование и за учениците од средното стручно образование. Учениците од средното уметничко образование избираат помеѓу странски јазик и филозофија/естетика, бидејќи предметот математика не е застапен во наставните планови за уметничкото образование.

Зошто математика?

1. Застапеност во наставните планови. Математика е еден од темелните наставни предмети во основното образование. Изучувањето на овој наставен предмет започнува уште од прво одделение. Дури и во предучилишните установи - градинките се изучуваат содржини од математика. Овој наставен предмет се изучува во текот на сите девет години од основното образование и тоа со 4 часови неделен фонд. Според бројот на часови со кој е застапен предметот математика од I - V одделение е на второ место, после мајчиниот јазик. Во VI, VII, VIII и IX одделение математика е застапена со ист фонд на часови како и мајчин јазик.

Во гимназиското образование математиката се изучува како задолжителен предмет со 3 часа неделен фонд од I до IV година, а во средното стручно образование математиката е исто така застапена, но со различен фонд на часови во поодделните струки.

2. Висока прогностичка вредност. Математиката е предмет кој има висока прогностичка вредност, при одредени услови, како на пример: прагот на положеност да не е многу низок, оценките да се добиени не само врз основа на затворени прашања, туку и прашања од отворен тип, односно задачи со целосна постапка на решавање.

3. Развивање на мисловните процеси. Со изучување на математиката се развива логичкото мислење, се стекнува способност за изведување на логички заклучоци. Знаењето на математиката како наставен предмет е значајно за развивањето на мисловните процеси како што се: анализа, синтеза, апстрахирање и воопштување. Математиката помага за разрешување на проблемски ситуации и воведување во истражувачки постапки.

Развиеното логичко мислење помага за полесно совладување на содржините и од останатите предмети. Сфаќањето „мене не ми оди математика, па поради тоа ќе студирам медицина“ е погрешно. Логиката во медицината е неопходна, пред сè за правилно поврзување на нештата и поставување на точна дијагноза, што е потребен предуслов за успешно лечење.

4. Потреба од кадри. Во нашата држава постои суфицит на кадри од областа на општествените науки. Сеуште голем број на кандидати „бегалќи“ од математика, се запишуваат на општествени науки. Бројот на заинтересирани кандидати за технички науки веќе подолго време е мал. Поради тоа, во последно време се прават напори поголем број млади да се мотивираат за студирање на технички науки, што не би било можно без математика.

5. „Математиката е кралица на науките“ - Јохан Карл Фридрих Гаус - познат германски математичар, кој живеел во втората половина на XVIII и првата половина на IX век.
6. **Мотивација.** Наставниците по математика би биле помотивирани да работат повеќе за постигнување на повисоки резултати. Учениците исто така би биле помотивирани да вложуваат напори за повисоки постигања по математика.
7. Резултатите на нашите ученици по математика во рамките на **меѓународните студии ПИСА** и **ТИМСС**, исто така покажуваат дека во иднина треба во оваа област повеќе да работиме, за да ги подобриме.

Зошто странски јазик?

1. Познавањето на барем еден **странски јазик** денес е неопходно за секој млад човек за да биде успешен.
2. **Застапеност во наставните планови.** Со новите наставни планови за основно образование, англискиот јазик се изучува уште во прво одделение. Во I и II одд. е застапен со 2 часа, од III - IX со 3 часа неделен фонд. Вториот странски јазик е застапен од VI - IX одд. со 2 часа неделен фонд.

Во сите три вида на средно образование **првиот странски јазик** се изучува во текот на сите четири години, а **вториот странски јазик** во гимназиско и уметничко образование се изучува сите четири години, додека во средно стручно се изучува само во прва и втора година.

2. МОДЕЛИ НА ИСПИТИ

Моделите на испити на крајот од средното четиригодишно образование се засновани на општите цели на образованието, концептот на средното образование, како и структурата на наставните планови и програми за гимназиското, четиригодишното средно стручно и средното уметничко образование.

Наставниот план за гимназиското образование вклучува: задолжителни предмети, изборни предмети и проектни активности. Примарната цел на овој вид на образование е да ги подготви учениците за универзитетски студии.

Структурата на наставните планови за четиригодишното средно стручно образование е следната: општообразовни предмети, стручни предмети, практична обука, изборна настава, факултативна настава и слободни часови на училиштето. Општообразовните предмети се делат на: заеднички предмети и предмети во функција на структурата. Стручните предмети може да бидат: заеднички предмети за структурата и предмети карактеристични за образовниот профил.

Во средното уметничко образование наставните планови се дизајнирани на следниот начин: општо образование, стручно образование, изборна настава и задолжителни изборни активности.

Со оваа Концепција се опфатени следните модели на испити:

- **државна матура** во гимназиското образование;
- **училишна матура** во гимназиското образование;
- **државна матура** во средното стручно образование;
- **завршен испит** во средното стручно образование;
- **државна матура** во средното уметничко образование и
- **училишна матура** во средното уметничко образование.

Сите наведени модели на испити имаат иста основна структура, односно секој од нив се состои од **задолжителен дел, изборен дел и проектна задача**.

Државната матура има двојна улога: селективна и сертификатна. Притоа, треба да се има предвид дека кај државната матура е понагласена селективната улога. Училишната матура и завршниот испит имаат само сертификатна улога. Сепак, мора да се нагласи дека во Концепцијата е обезбедена доволно добра поврзаност помеѓу државната матура и училишната матура, односно завршниот испит. На кандидатите кои примарно ќе полагаат училишна матура или завршен испит, во овој документ им се дава можност во некоја од наредните години да полагаат и државна матура.

2.1 Државна матура во гимназиското образование

Државната матура во гимназиското образование освен тоа што е во функција на завршен дел на средното образование, има за цел да послужи и за селекција на кандидатите при влез во високото образование.

Државната матура се полага според посебни испитни програми кои се темелат на наставните програми за соодветните наставни предмети.

Државната матура во гимназиското образование се состои од: **задолжителен дел, изборен дел и проектна задача.**

1. Задолжителниот дел се состои од еден наставен предмет и тоа: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература.

2. Изборниот дел се состои од три наставни предмети. Како прв изборен наставен предмет ученикот избира: математика или странски јазик. Останатите два изборни предмети ученикот ги избира од понудена листа на наставни предмети².

3. Проектната задача е проучување на проблем кој ученикот го избира од некој (некои) од наставните предмети или пошироко од образовните области.

Проектната задача има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за:

- самостојно планирање, проучување и истражување на одделни проблеми;
- самостојно користење на извори на информации и информатичка технологија;
- планирање и изведување на експерименти;
- презентирање на добиените сознанија од проучувањето.

Ученикот има право покрај четирите наставни предмети и проектната задача кои се пропишани да ги полага во рамките на државната матура, да избере и други, најмногу два предмети од листата на предмети за изборниот дел на државната матура. Овие дополнителни предмети на ученикот му овозможуваат пошироки предуслови за влез во високото образование.

Начин на проверка на знаењата, умеењата и способностите на учениците

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на учениците и оценувањето за наставниот предмет од **задолжителниот дел** на државната матура се врши

² Види ЛИСТА 1 во Прилози на Концепцијата. Ученикот може да избере странски јазик само доколку како прв изборен предмет избрал математика и обратно.

екстерно³. Екстерните испити од државната матура се полагаат **електронски и/или писмено**.

Проверувањето и оценувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците за првиот и вториот изборен предмет се врши **екстерно**. Проверувањето на знаењата и способностите на учениците за третиот изборен предмет се врши **интерно**.

Проверувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците за изготвување и презентирање на **проектната задача** се врши **интерно**.

Проверувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците за секој од двата **дополнителни предмети** се врши **интерно**.

2.2 Училишна матура во гимназиското образование

Училишната матура во гимназиското образование е наменета за учениците кои не се определиле за државна матура. Нејзината улога е сертификатна.

Училишната матура се полага според посебни испитни програми кои се темелат на наставните програми за соодветните наставни предмети. Испитните програми за училишна матура се направени на пониско (базично) ниво во споредба со испитните програми за државна матура.

Училишната матура се состои од: **задолжителен дел, изборен дел и проектна задача**.

- 1. Задолжителниот дел** се состои од еден наставен предмет и тоа: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература.
- 2. Изборниот дел** се состои од еден општообразовен наставен предмет, кој ученикот го избира од понудена листа на наставни предмети⁴.
- 3. Проектната задача** е проучување на проблем кој ученикот го избира од некој (некои) од наставните предмети или пошироко од образовните области.

Проектната задача има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за:

- самостојно планирање, проучување и истражување на одделни проблеми;
- самостојно користење на извори на информации и информатичка технологија;
- планирање и изведување на експерименти;
- презентирање на добиените сознанија од проучувањето.

³ Проверувањето и оценувањето на писмениот испит/дел од испит се изведува од страна на надворешни, независни оценувачи.

⁴ Види ЛИСТА 2 во Прилози на Концепцијата.

Начин на проверка на знаењата, умеењата и способностите на учениците

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на учениците и оценувањето за сите наставни предмети од **задолжителниот и изборниот дел**, како и **проектната задача** во рамките на училишната матура, се врши **интерно**⁵.

Испитните програми за испитите од училишната матура се изготвуваат екстерно, а спроведувањето на испитите и оценувањето се изведува **интерно и писмено** од страна на училишни предметни комисији. По потреба, заради проверка на релијабилноста на оценувањето во различни училишта, одреден примерок на трудови може да бидат и екстерно проверени.

2.3 Државна матура во четиригодишното средно стручно образование

Државната матура во четиригодишното средно стручно образование, освен тоа што претставува завршен дел на средното стручно образование, има за цел да послужи и за селекција на кандидатите при влез во високото образование.

Државната матура се полага според посебни испитни програми кои се темелат на наставните програми за соодветните наставни предмети.

Државната матура се состои од: **задолжителен дел, изборен дел и проектна задача.**

1. Задолжителниот дел се состои од еден наставен предмет и тоа: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература.

2. Изборниот дел се состои од три наставни предмети. Како прв изборен наставен предмет ученикот избира: математика или странски јазик. Вториот изборен предмет го избира од понудена листа на општообразовни наставни предмети⁶. Третиот изборен предмет ученикот го избира од понудена листа на стручни наставни предмети⁷.

3. Проектната задача е проучување на проблем кој ученикот го избира од некој (некои) од наставните предмети или пошироко од образовните области.

Проектната задача има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за:

- самостојно планирање, проучување и истражување на одделни проблеми;

⁵ Проверувањето и оценувањето се изведува од страна на училишни предметни комисији.

⁶ Види ЛИСТА 3 во Прилози на Концепцијата. Ученикот може да избере странски јазик само доколку како прв изборен предмет избрал математика и обратно.

⁷ Види ЛИСТА 4 во Прилози на Концепцијата.

- самостојно користење на извори на информации и информатичка технологија;
- планирање и изведување на експерименти;
- презентирање на добиените сознанија од проучувањето.

Ученикот има право покрај четирите наставни предмети и проектната задача кои се пропишани да ги полага во рамките на државната матура, да избере и други, најмногу два предмети од листата на предмети за изборниот дел на државната матура. Овие дополнителни предмети на ученикот му овозможуваат пошироки предуслови за влез во високото образование.

Начин на проверка на знаењата, умеењата и способностите на учениците

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на учениците и оценувањето за наставниот предмет од **задолжителниот дел** на државната матура се врши **екстерно**⁸. Екстерните испити од државната матура се полагаат **електронски и/или писмено**.

Проверувањето и оценувањето на знаењата, умеењата и способностите на учениците за првиот и вториот изборен предмет, т.е. за општообразовните предмети од изборниот дел се врши **екстерно**. Проверувањето на знаењата и способностите на учениците за третиот изборен (стручниот) предмет се врши **интерно**.

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на кандидатите за изготвување и презентирање на **проектната задача** се врши **интерно**.

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на кандидатите за секој од двата **дополнителни предмети** се врши **интерно**.

2.4 Завршен испит во четиригодишното средно стручно образование

Завршниот испит во четиригодишното средно стручно образование е наменет за учениците кои не се определиле за државна матура. Неговата улога е сертификатна.

Завршниот испит се полага според посебни испитни програми кои се темелат на наставните програми за соодветните наставни предмети.

Завршниот испит се состои од: **задолжителен дел, изборен дел и проектна задача**.

- 1. Задолжителниот дел** се состои од еден наставен предмет и тоа: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература.

⁸ Проверувањето и оценувањето на писмениот испит/дел од испит се изведува од страна на надворешни, независни оценувачи.

2. Изборниот дел се состои од еден стручен наставен предмет, кој ученикот го избира од понудена листа на наставни предмети⁹.

3. Проектната задача е проучување на проблем кој ученикот го избира од некој (некои) од наставните предмети или пошироко од образовните области.

Проектната задача има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за:

- самостојно планирање, проучување и истражување на одделни проблеми;
- самостојно користење на извори на информации и информатичка технологија;
- планирање и изведување на експерименти;
- презентирање на добиените сознанија од проучувањето.

Начин на проверка на знаењата, умеењата и способностите на учениците

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на учениците и оценувањето за сите наставни предмети од **задолжителниот** и **изборниот дел**, како и **проектната задача** во рамките на завршниот испит, се врши **интерно**¹⁰.

Испитните програми за испитите од завршниот испит се изготвуваат екстерно, а спроведувањето на испитите и оценувањето се изведува **интерно** и **писмено** од страна на училишни предметни комисии. По потреба, заради проверка на релијабилноста на оценувањето во различни училишта, одреден примерок на трудови може да бидат и екстерно проверени.

2.5 Државна матура во средното уметничко образование

Државната матура во средното уметничко образование освен тоа што е во функција на завршен дел на средното образование, има за цел да послужи и за селекција на кандидатите при влез во високото образование.

Државната матура се полага според посебни испитни програми кои се темелат на наставните програми за соодветните наставни предмети.

Државната матура се состои од: **задолжителен дел**, **изборен дел** и **проектна задача**.

1. Задолжителниот дел се состои од еден наставен предмет и тоа: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература.

⁹ Види ЛИСТА 4 во Прилози на Концепцијата.

¹⁰ Проверувањето и оценувањето се изведува од страна на училишни предметни комисии.

2. Изборниот дел се состои од три наставни предмети. Како прв изборен наставен предмет ученикот избира: странски јазик или естетика/филозофија. Вториот изборен предмет го избира од понудена листа на општообразовни наставни предмети¹¹. Третиот изборен предмет ученикот го избира од понудена листа на стручни наставни предмети¹².

3. Проектната задача е проучување на проблем кој ученикот го избира од некој (некои) од наставните предмети или пошироко од образовните области.

Проектната задача има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за:

- самостојно планирање, проучување и истражување на одделни проблеми;
- самостојно користење на извори на информации и информатичка технологија;
- планирање и изведување на експерименти;
- презентирање на добиените сознанија од проучувањето.

Ученикот има право покрај четирите наставни предмети и проектната задача кои се пропишани да ги полага во рамките на државната матура, да избере и други, најмногу два предмети од листата на предмети за изборниот дел на државната матура. Овие дополнителни предмети на ученикот му овозможуваат пошироки предуслови за влез во високото образование.

Начин на проверка на знаењата, умењата и способностите на учениците

Проверувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците и оценувањето за наставниот предмет од **задолжителниот дел** на државната матура се врши **екстерно**¹³. Екстерните испити од државната матура се полагаат **електронски и/или писмено**.

Проверувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците и оценувањето за првиот и вториот изборен предмет т.е. за општообразовните предмети од изборниот дел се врши **екстерно**. Проверувањето на знаењата и способностите на учениците за третиот изборен (стручниот) предмет се врши **интерно**.

Проверувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците за изготвување и презентирање на **проектната задача** се врши **интерно**.

Проверувањето на знаењата, умењата и способностите на учениците за секој од двата **дополнителни предмети** се врши **интерно**.

¹¹ Види ЛИСТА 5

¹² Види ЛИСТА 6, ЛИСТА 7 и ЛИСТА 8 во Прилози на Концепцијата.

¹³ Проверувањето и оценувањето на писмениот испит/дел од испит се изведува од страна на надворешни, независни оценувачи.

2.6 Училишна матура во средното уметничко образование

Училишната матура во средното уметничко образование е наменета за учениците кои не се определиле за државна матура. Нејзината улога е сертификатна.

Училишната матура се полага според посебни испитни програми кои се темелат на наставните програми за соодветните наставни предмети.

Училишната матура се состои од: **задолжителен дел, изборен дел и проектна задача.**

1. Задолжителниот дел се состои од еден наставен предмет и тоа: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература.

2. Изборниот дел се состои од еден стручен наставен предмет, кој ученикот го избира од понудена листа на наставни предмети¹⁴.

3. Проектната задача е проучување на проблем кој ученикот го избира од некој (некои) од наставните предмети или пошироко од образовните области.

Проектната задача има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за:

- самостојно планирање, проучување и истражување на одделни проблеми;
- самостојно користење на извори на информации и информатичка технологија;
- проектирање на соодветни решенија за изработка на одделни продукти или сценски изведби;
- презентирање на добиените сознанија, изработениот продукт и сценската изведба.

Начин на проверка на знаењата, умеењата и способностите на учениците

Проверувањето на знаењата, умеењата и способностите на учениците и оценувањето за сите наставни предмети од **задолжителниот, изборниот дел и проектната задача** во рамките на училишната матура, се врши **интерно**¹⁵.

Испитните програми за испитите од училишната матура се изготвуваат екстерно, а спроведувањето на испитите и оценувањето се изведува **интерно** од страна на училишни предметни комисии. По потреба, заради проверка на релијабилноста на оценувањето во различни училишта, одреден примерок на трудови може да бидат и екстерно проверени.

¹⁴ Види ЛИСТА 6, ЛИСТА 7 и ЛИСТА 8 во Прилози на Концепцијата.

¹⁵ Проверувањето и оценувањето се изведува од страна на училишни предметни комисии.

3. НАЧИН НА ОЦЕНУВАЊЕ

Оценката на успехот на ученикот за секој од испитите се искажува одделно на скала од 1 - 5. Општ успех на државната, училишната матура и завршниот испит не се искажува.

Предлог-прагот за оценката доволен (2), за оценката одличен (5), како и скалата за претворање на бодови во оценки за секој **екстерен испит** ги определуваат стручни комисији по испитот, односно по завршувањето на процесот на оценување, согласно процедурите за организирање и спроведување на екстерниот дел од државната **матура**.

Предлог-праговите и скалите од стручните комисији се доставуваат до Државниот матурски одбор, кој истите или изменети ги доставува до министерот за образование и наука. Конечната одлука ја носи министерот.

Резултатите на кандидатите кои го положиле екстерниот испит се изразуваат со оценка на скала од 2 - 5 и перцентилен ранг на скала од 0 - 100.

Резултатите на кандидатите кои не го положиле екстерниот испит се изразуваат со бодови.

Државната матура се смета за положена ако ученикот за сите пропишани испити постигне резултат најмалку еднаков на прагот на положеност.

Критериумите за секоја од оценките за **интерните испити** ги изготвуваат училишните предметни комисији, врз основа на испитните програми и испитните задачи за секоја учебна година, пред спроведување на испитот. Тие се искажани преку описи на знаења, умеења и способности што кандидатот треба да ги покаже за секоја од оценките.

Резултатите на кандидатите кои го положиле интерниот испит се изразуваат со оценка на скала од 2 - 5.

Резултатите на кандидатите кои не го положиле интерниот испит се изразуваат со бодови.

Училишната матура и завршниот испит се сметаат за положени ако ученикот ги положи сите пропишани испити.

4. КРИТЕРИУМИ ЗА ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ И ПРОЕКТНА ЗАДАЧА

4.1 Гимназиско образование

Критериуми за избор на наставни предмети за државна матура и училишна матура

Изборен предмет може да биде наставен предмет кој исполнува еден од следните критериуми:

- наставен предмет што се изучува најмалку две учебни години со најмалку два часа неделен фонд¹⁶.
- наставен предмет што се изучува со најмалку 138 часа вкупен фонд¹⁷.

Критериуми за избор на проектна задача

- Проектната задача се избира од наставните предмети и области за кои се определил ученикот.

4.2 Четиригодишно средно стручно образование

Критериуми за избор на наставни предмети за државна матура и завршен испит

Изборен предмет може да биде наставен предмет кој исполнува еден од следните критериуми:

- наставен предмет што се изучува најмалку две учебни години со најмалку два часа неделен фонд.
- наставен предмет што се изучува со најмалку 138 часа вкупен фонд.

Критериуми за избор на проектна задача

- Проектната задача во рамките на **државната матура** се избира од наставните предмети и области за кои се определил ученикот.
- Проектната задача во рамките на **завршниот испит** се избира од областа на струката, односно подрачјето на трудот.

4.3 Средно уметничко образование

Критериуми за избор на наставни предмети за /државна матура и училишна матура

Изборен предмет може да биде наставен предмет кој исполнува еден од следните критериуми:

¹⁶ Освен наставниот предмет *филозофија* кој се изучува една учебна година со 3 часа неделен фонд.

¹⁷ Освен наставниот предмет *филозофија* кој се изучува со 99 часа вкупен фонд.

- наставен предмет што се изучува најмалку две учебни години со најмалку два часа неделен фонд.
- наставен предмет што се изучува со најмалку 138 часа вкупен фонд.

Критериуми за избор на проектна задача

- Проектната задача во рамките на **државната матура** се избира од наставните предмети и области за кои се определил ученикот.
- Проектната задача во рамките на **училишната матура** се избира од наставните предмети карактеристични за насоката.